

ROBERT S. LEIKEN

ISLAMISTII EUROPENI

Revolta tinerei generații

Traducere din limba engleză de Sorin Șerb

Cuvânt-înainte de Ion M. Ioniță

CORINT
BOOKS

—2017—

Prefață

Jihadiștii din Europa au revenit pe prima pagină a ziarelor în 2015 în primul rând din pricina apariției și expansiunii Statului Islamic (SI, anterior ISIS, apoi ISIL), a modului în care acesta a manipulat paginile de socializare și, nu în ultimul rând, a durității cu care guvernul sirian i-a agresat pe protestatarii inițial pașnici.

Mesajele transmise de ISIS au agitat în profunzime o fracțiune alienată a tineretului musulman din Europa Occidentală. În momentul în care scriem aceste rânduri nu mai puțin de 5 000 de tineri postmigranți europeni s-au antrenat și/ori s-au alăturat Statului Islamic. Aproximativ 10% dintre cei care au revenit ar putea fi pregătiți să ia cu asalt țara de adopție a părinților și bunicii lor. Peste 700 de musulmani britanici au luptat în Siria, mai mult decât cei înrolați în forțele armate ale țării lor, care au jucat un rol important în lupta cu talibanii. Talibanii înșiși s-au afiliat acum la SI.

Statul Islamic își recrutează oamenii din sfere diverse – luptători bărbați sau femei, asistente medicale, doctori, tehnocrați, profesori și contabili. Materialele video de recrutare înfățișează medici cu stetoscopul la gât dăruind elevilor ghiozdane marcate cu literele „SI”. „Eticheta califatului” acoperă nu doar un jihad violent cum este cel purtat de al-Qaida în Afghanistan,

Pakistan, Kosovo și Yemen, ci un califat, un stat islamic, o utopie sub forma unei distopii. Oricât ar părea de ciudat, promisiunea utopică este la fel de puternică pentru recruții SI de azi pe cât era cândva pentru admiratorii străini ai Uniunii Sovietice, Chinei, Cubei și Nicaragui.

Conținutul acestui volum este rezumat în ultimele pagini ale Prologului său. Aici am adus la zi ce s-a petrecut din 2012 când acest volum a apărut pentru prima dată și indică recente evenimente și actualele noastre dileme asupra cărora aruncă lumină această ediție.

Noul

În țările occidentale, unde, în afară de Marea Britanie (vezi capitolul 10), cercurile jihadiste sunt de obicei locale (vezi capitolele 1, 12, 13), paginile de socializare au jucat un rol important în recrutările făcute de SI. Al-Qaida a făcut muncă de pionierat în combinarea tehnologiei moderne cu teologia străveche, dar ISIS/ISIL/SI a dus utilizarea tot mai expansivelor rețele de socializare mult mai departe. Guvernele europene, cu excepția parțială a celui britanic, le-au băgat pumnul în gură celor mai importanți agenți de recrutare al-Qaida de mai înainte — imamii radicali. Însă această strategie a stimulat o utilizare mai extinsă a rețelelor sociale, atrăgând tot mai mulți adepți jihadiști. În iunie 2015, într-un comunicat intern al Departamentului de Stat al SUA se admitea că, în ciuda reînoitelor eforturi occidentale de contracarare a mesajelor, SI continuă să „surclaseze” în cyberspațiu cele mai avansate națiuni din punct de vedere tehnologic.¹ Mai mult, ținând cont de ușurința cu care se ajunge în Siria peste granițele abia păzite ale Turciei, Thomas Hegghammer susține că „... un număr record de luptători străini merg în Siria pur și simplu pentru că pot s-o face”. Obstacolele la intrare cu care se confruntă acești

voluntari azi sunt mult mai puțin periculoase decât cele cu care s-au confruntat, în ultimele trei decenii, jhadiștii străini.²

Numărul europenilor care pleacă înspre sau se întorc din teritoriul Statului Islamic este inferior doar celui al recruților din țările Golfului sau Africii de Nord. Singurele precedente pentru migrarea unor așa mari contingente jhadiște europene către alte țări, Afghanistan și Bosnia, nu sunt cu adevărat comparabile. Prima era ocupată de Uniunea Sovietică; a doua era o țară *europeană* a cărei populație musulmană era persecutată, când nu era masacrată. Strategia SI nu este, ca în cazul acelor campanii, jihadul „defensiv”, ci mai degrabă opusul acestuia. Cu toate acestea, Thomas Hegghammer subliniază că:

riscul sancțiunilor legale acasă pare de asemenea mai scăzut... pentru cei care merg în Siria decât pentru predecesorii lor... Până acum, puține (dacă e vreuna) țări europene par dispuse să-i aducă sistematic în fața justiției pe luptătorii străini care revin din Siria, deși unii oficiali europeni au cerut adoptarea unei legislații mai drastice.

Adevărul e că Marea Britanie și Franța au adoptat recent măsuri de supraveghere mai stricte. O nouă lege le permite autorităților franceze să instaleze camere și microfoane ascunse, să intercepteze telefoane și să efectueze analize extinse ale metadatelor aproape fără nicio supraveghere judiciară.

În august 2015 un jhadișt marocan afiliat la SI a deschis focul la bordul unui tren de mare viteză care circula pe ruta Amsterdam-Paris înainte ca pasagerii să-l poată imobiliza. Avea o mitralieră Kalașnikov, un pistol automat Luger, nouă încărcătoare cu gloanțe și un cutter. Proliferarea jhadiștilor care vizează obiective vulnerabile presupune un efort de supraveghere aproape irealizabil, aruncând continentul într-un abis de neliniște fără precedent, care ne face să privim cu teamă chiar și activitățile de rutină, cum ar fi călătoritul cu trenul.

Turcia a fost obligată să înceapă monitorizarea călătoriilor spre Siria după ce, în ianuarie 2015, Hayat Boumeddiene, o pariziancă jihadistă, a trecut fraudulos granița din Turcia în Siria urmată fiind de exodul altor trei femei din East London. Cu toate acestea, Turcia sunnită, guvernată de un partid islamist, rămâne ostilă regimului šiit al lui Assad și e mai puțin cooperantă decât și-ar dori autoritățile europene.

„Oamenii iau legătura cu ISIL cu ajutorul rețelelor sociale pentru că sunt deja radicalizați, nu neapărat pentru că sunt radicalizați de paginile de socializare”, se spune într-un articol publicat de revista *Atlantic*.³ Ar putea fi adevărat în Orientul Mijlociu și în Africa de Nord, însă nu prea e în Europa.

Este mereu dificil să stabilești ce motivează un mujahedin european. În cazul teroristului londonez Mohammad Sidiq Khan (capitolul 11), trebuie luați în considerare mai mulți factori: sărăcia și invazia drogurilor în mahalalele din South Leeds (Beeston Hill) unde acesta a crescut și a făcut asistență socială, recuperarea sa de dependența de droguri pusă pe seama credinței religioase, revolta împotriva hotărârii părinților săi de a-l căsători cu verișoara sa de peste mări și țări și participarea sa activă în gașca Băieților Mullahi din Beeston. Pe lângă acestea, mai erau și vizitele făcute la predicatorii din „Londonistan”, foamea cu care devora videouri jihadiste, reprizele de paintball ca antrenament pentru război, contactele și colaborarea cu tot mai prolificile grupări ale musulmanilor britanici și vizitele pentru antrenament în Pakistan. Însă în cazul multor alți jehadiști europeni, esențială a fost radicala alienare atât de vechi și nou, de clan și țară, de sat și oraș, de *Gemeinschaft* și *Gesellschaft** (vezi capitolul 9). Andrew Parker, directorul general al agenției de informații interne din

* „Comunitate” și „societate” (în lb. germană, în original), dihotomie propusă de sociologi (Ferdinand Tönnies, Max Webber) pentru a defini legăturile sociale (n.tr.).

Marea Britanie, nota că în lunile de dinaintea atacurilor din 2005, „s-a înregistrat în presă o oarecare doză de scepticism în legătură cu amenințarea teroristă: E sigur că nu s-ar putea petrece și aici?” Cu toate acestea, în 2013, asasinarea unui ofițer londonez aflat în afara orelor de serviciu de către un jihadist a surprins nepregătite serviciile secrete și poliția.

S-au schimbat ecuațiile pentru #GenerationKhilafah europeană. Atacurile care au avut loc în primele luni ale lui 2015 în Paris, Copenhaga, Nisa, Hamburg, Verviers și Belgia au fost efectuate de „lupi singuratici” sau de mici grupuri, pe care eu le numesc „haite de lupi”, inspirate de Statul Islamic. Ceea ce deosebea, de obicei, terorismul islamic de alte forme din trecut (de pildă, de cel din Irlanda) era spectaculoasa ucidere în masă a civililor. Aceasta a fost metoda al-Qaida în 11 septembrie, în atacurile coordonate ale trenurilor madrilene și în atentatele cu bombă din Londra. Însă ISIS și-a dat seama că uciderea în masă nu trebuie să fie spectaculoasă pentru a atrage atenția presei și noi recruți. Decapitățile sunt suficiente.

O altă strategie este aceea de a viza afacerile, centrele și sinagogile evreiești (ca în Paris, Nisa și Copenhaga). Cu greu putem spune că antisemitismul este ceva nou pentru jihadiștii europeni, după cum rezultă cu claritate din capitolul 10, dar *takfiri*-i ISIL au făcut ca acesta să fie și mai evident. În Franța numărul atacurilor antisemite s-a dublat în 2014.

SI inovează și pentru că recrutează în masă femei ca lup-tătoare, concubine sau slave. Aceasta, cum am spus, este o consecință „logică” a proclamării unui califat. Altă constantă este violarea sistematică a femeilor și fetelor (uneori și de nouă ani) provenite din minoritatea „politeistă” yazidă, peste 5 000 fiind luate cu forța de pe muntele Sinjar din nordul Irakului la sfârșitul anului 2014, după măcelărirea a 5 000 de bărbați yazidi. O victimă femeie a declarat pentru *The New York Times*

că jihadistul Statului Islamic se ruga înainte și după fiecare viol: „El îmi spunea tot timpul că aceasta este *ibadah*”, un termen islamic scriptural pentru rugăciune.⁴ De asemenea, SI consideră că violarea creștinilor și evreicilor capturate în luptă este binecuvântată de Dumnezeu. Statul Islamic a pus pe picioare o birocrație a sclavajului sexual, inclusiv contracte de vânzare legalizate de tribunalele islamice înființate de ISIS. Sclavajul sexual a devenit o momeală importantă în ofertele de recrutare, pentru a-i ademeni pe bărbații acelor comunități musulmane unde sexul neconvențional și întâlnirile amoroase sunt tabuuri.

Într-un articol publicat în revista *The Atlantic* în 2015, Graeme Wood nota că ISIL era descendentul direct al lui Abu Musab al-Zarqawi, nemiloasă căpetenie a teroriștilor islamici irakieni, mort într-un bombardament american în 2006. Articolul pe care l-am semnat în 2004 alături de Steven Brooke, „Cine este Abu Zarqawi?”, evoca la început un video care-l arăta pe Zarqawi decapitând un civil evreu-american, Nick Berg. Clipul video avea titlul „Șeicul Abu Musab Zarqawi execută un american cu propriile mâini și-i promite lui Bush că vor mai urma și alții”.⁵

Despre Abu Zarqawi s-a spus de obicei că este șeful „al-Qaida din Mesopotamia”, o afirmație înșelătoare. Abu Zarqawi și-a denumit gruparea ISI (Statul Islamic din Irak). În articolul nostru subliniam că el „nu s-a alăturat niciodată grupării al-Qaida.” Accentuam, de asemenea, că, în vreme ce al-Qaida se concentra pe „inamicul de departe” (Statele Unite), ținta lui Abu Zarqawi era „inamicul de aproape” (vezi capitolul 14) și prefera să „vizeze evrei și iordanieni”, deopotrivă cu șiiții irakieni (vezi capitolul 12). În vreme ce atât al-Qaida, cât și Abu Zarqawi urmau codul strict al islamului salafist, care consideră că șiiții sunt apostazi, „bin Laden se mândrește că este o figură unificatoare și a făcut alianțe tactice cu grupările šiite... Zarqawi este, dimpotrivă, adeptul măcelăririi šiitilor”.

În cele din urmă, puneam întrebarea: „Conduc bin Laden și Zarqawi două organizații teroriste rivale în Irak?” și încheiam notând:

Din punct de vedere istoric, dinamica mișcărilor revoluționare favorizează cele mai radicale facțiuni – pe iacobini, nu pe girondini, pe bolșevici, nu pe menșevici. Dacă această dinamică este preponderentă în terorismul sunnit contemporan, Abu Musab al-Zarqawi reprezintă viitorul.⁶

Relatarea lui Wood despre apartenența organizațională, strategică, tactică și teologică a lui Zarqawi la Statul Islamic confirmă această ipoteză deprimantă.

Moștenitorii lui Zarqawi, împinși în clandestinitate, au început să se regrupeze în sânul înțelegătoarelor triburi sunnite din vecinătate, în estul Siriei, și au așteptat plecarea trupelor Statelor Unite. ISIS a început apoi să se echipeze cu armamentul american de ultimă generație abandonat de comandanții sectari numiți de președintele irakian Nouri al-Maliki, uns în funcție de americani. Maliki, veteran șiiit militant, și-a petrecut exilul în Siria, unde a pus bazele unei strânse relații cu clienții iranieni ai lui Assad. Guvernul sectar șiiit al lui Maliki i-a antagonizat atât pe kurzi, cât și pe sunniți, asociindu-se astfel Iranului care, ca și Maliki, își dorea să vadă trupele americane plecate.

Între timp, în 2011, atunci când revoltele din „Primăvara arabă” împotriva lui Assad au devenit în cele din urmă violente, acele arme americane și banii veniți dinspre statele sunnite din Golf au permis ISIL să cucerească hălci din teritoriile Siriei și Irakului, inclusiv Mosul, al doilea oraș irakian ca mărime, și, în cele din urmă, să-și îndeplinească obiectivul propus de la întemeiere, declarând constituirea unui „califat”, un stat islamic condus de succesorul lui Abu Zarqawi, Abu Bakr al-Baghdadi.

Luptătorii SI dispuneau acum de mitraliere montate pe camioane, aruncătoare de rachete, arme antiaeriene și lansatoare

portabile de rachete sol-aer. Ei au capturat tancuri și transportoare blindate de la armata siriană, iar din Irak mașini Humvee și camioane blindate fabricate inițial pentru armata Statelor Unite. În vara lui 2015, Statul Islamic și-a consolidat poziția în importanta provincie Anbar cucerindu-i capitala Ramadi. Atacul atent regizat a început cu atentatori sinucigași la volanul a 10 camioane încărcate cu bombe, fiecare de putere asemănătoare camionului-capcană care a culcat la pământ în 1995 clădirea federală Alfred P. Murrah din Oklahoma City. Bombele din Ramadi au distrus cu totul blocurile din oraș. Celulele ascunse ale Statului Islamic au ieșit atunci la suprafață și au desăvârșit preluarea orașului, înaintând în ce mai rămăsese din Ramadi. Luptătorii locali din triburile sunnite, care controlau orașul de un an și jumătate, fugeau acum pe capete. După aceasta, Statul Islamic și-a extins teritoriul sirian către Palmira, important oraș din punct de vedere istoric și strategic. Acolo militanții săi au distrus cu promptitudine cele mai valoroase temple și morminte antice, accelerându-și asidua lor campanie de distrugere a locurilor sfinte și a caselor de rugăciune (ca în Mosul), dar și a altor prețioase vestigii antice ajunse pe mâinile celor mai recentți afiliați SI, ca de pildă bine cunoscutul grup Boko Haram, a cărui proastă reputație se datorează și răpirii a mii de fete nigeriene, vândute mai apoi ca sclave sexuale.⁷

Contrar asigurărilor date pe toate vocile de oficialii irakieni și americani că Statul Islamic este în declin, aceste ofensive gemene au devenit orbitor de strălucitoare semnătură a strategiei sale: războiul pe mai multe fronturi, utilizarea atrocităților pentru a înspăimânta rezistența și, mai presus de orice, extinderea califatului în centrul vital al regiunii sunnite. Între timp, Statul Islamic se extindea mult mai departe de bastionul său siriano-irakian, în Liban, spre Libia, Yemen și Arabia Saudită, Mali și Nigeria, spre Afghanistan, Pakistan, Tadjikistan și

Uzbekistan (câștigînd adesea sprijinul grupărilor afiliate cândva la al-Qaida) și către Egipt, ținta sa cea mai îngrijorătoare.

Pătrunderea SI în Egipt este cel mai remarcabil și semnificativ episod al expansiunii Statului Islamic din 2015. Ofensiva este un rezultat direct al loviturii militare care a înlăturat de la putere alesul (chiar dacă incompetentul) guvern al Frăției Musulmane al președintelui Mohamed Morsi, la un an de la preluarea mandatului. Morsi încălcase promisiunea făcută organizației sale cu ceva vreme înainte că nu va candida la președinție. A fost o decizie care a produs plecarea liderilor reformiști și moderați ai Frăției, exod care a continuat și în timpul guvernării inepte a lui Morsi. Pentru a îmblânzi conducerea militară egipteană, dominantă din punct de vedere politic și financiar, dar ineficientă militar, Morsi l-a instalat în fotoliul Ministerului de Interne pe generalul Abdel el-Sisi. Sisi și-a așteptat sorocul și a efectuat apoi o lovitură de stat bine organizată, inclusiv prin tăierea furnizării de benzină dinspre zona de rafinare controlată de armată, producând astfel cozi lungi și supărare la stațiile de benzină și o largă opoziție populară față de Morsi. Lovitura de stat susținută de largi mase de oameni a fost urmată de masacrarea protestatarilor, de arestarea și torturarea *en masse* nu doar a islamiștilor suspecti, dar și a liberalilor și a numeroși jurnaliști, producând o radicalizare care a îngroșat rîndurile SI din Egipt.

Aceste evenimente sunt ciudat de asemănătoare modului în care a înlăturat generalul Gamal Abdel Nasser acum jumătate de veac Frăția Musulmană de la putere. Acele evenimente au produs plecarea militanților din organizație. Ei au format grupări jihadiste, dintre care una, Jihadul islamic egiptean, condusă de Ayman al-Zawahiri, a fuzionat mai târziu cu al-Qaida, condusă acum de Zawahiri în persoană.⁸ De astă dată, SI culege chiar mai multe roade decât a obținut al-Qaida din reprimarea guvernului egiptean.

Ramura egipteană a SI se extinde acum cu mult dincolo de anarhicul deșert Sinai aflat la granița cu Israelul și în deșertul vestic, la granița Libiei. În februarie 2015, Statul Islamic a replicat rapid după ce pozițiile sale în Libia au fost atacate de aviația militară egipteană, capturând 30 de țărani egipteni, răpind ingineri egipteni și efectuând cele mai sângeroase lovituri aeriene în Libia de la finalul războiului civil, în 2011. Acum Statul Islamic a intrat în deșertul de la granița Egiptului, armata măcelărind acolo turiști pe care i-a confundat cu SI.

În iulie 2015, la vest de Cairo, ISIS a răpit un inginer croat, Tomislav Salopek, neliniștind astfel companiile occidentale hi-tech esențiale pentru Egiptul care încearcă să se recupereze după climatul nefavorabil investițiilor străine, în pofida descoperirii unei rezerve de gaze în largul coastei mediteraneene a țării. Salopek a fost decapitat la o săptămână după ce guvernul a refuzat să elibereze femeile musulmane prizoniere în schimbul eliberării sale.

Statul Islamic a amplasat în Egipt rachete antitanc și chiar a lansat o rachetă telecomandată care a scufundat un vas de patrulare egiptean din Mediterană. Un grup de celule jihadiste de pe Valea Nilului s-a afiliat la SI. Insurgenții acestui grup au crea o infrastructură de rezistență pe Sinai care efectuează atacuri tot mai sofisticate împotriva pozițiilor bine apărate ale armatei. Într-atât de îngrijorate sunt Forțele de apărare israeliene de acest extins, organizat și complex jihad, încât l-au încurajat pe președintele Sisi să amplaseze trupe în Sinai, dincolo de linia stabilită prin tratatul semnat în 1979 la Camp David. Mai mult, SI face incursiuni frecvente printre jihadiștii din Fâșia Gaza din vecinătate, unde ar putea prelua conducerea de la Hamas și chiar, în cele din urmă, să se pună în fruntea unei mult mai radicalizate, eficiente și mortale mișcări palestinienne. Cu toate acestea, prim-ministrul israelian insistă că

singurul pericol care amenință țara lui este în nord, adică Iranul, și se întoarce cu spatele la pericolul tot mai mare reprezentat de ISIS în imediata vecinătate sudică. Dacă SI ar amenința serios Israelul, soldații americani ar fi atrași, din nou, în Orientul Mijlociu.

Al-Qaida și Statul Islamic, chiar dacă sunt amândouă grupări jihadiste, diferă în mod fundamental. Pe 11 septembrie 2001, al-Qaida era, în principal, o fundație care finanța propunerile teroriste și ocazional îi antrena și consilia pe cei care aveau planuri ca acela conceput de Khalid Sheikh Mohammed pentru 11 septembrie. Deși se angaja în antrenarea teroriștilor, funcționa în principal ca un sediu central de companie cu francize în țări ca Yemen, Somalia, Algeria, Pakistan și Uzbekistan. Acum parte din aceste francize au devenit trupe de gherilă. Principalul obiectiv strategic al al-Qaida era să determine Statele Unite să intervină în Orientul Mijlociu, iar atentatele de la 11 septembrie au slujit acestui scop. Bin Laden a socotit că un atac pe teren american va provoca o intervenție armată, care va produce de îndată dezacorduri în sânul „inamicului de departe” occidental (cum s-a întâmplat în Irak), pe care bin Laden îl acuza de decăderea cârmuirii și culturii islamice. Al-Qaida era o organizație revivalistă (salafistă) și deopotrivă una antiimperialistă care, de aceea, putea coopera ocazional chiar și cu Iranul șiit, în pofida faptului că șiiții rămâneau niște „eretici” care meritau să fie atacați atunci când se ivea ocazia.

SI este o bestie foarte diferită. În vreme ce al-Qaida a spart tiparele de dinainte (adoptate de Grupul Islamic Armat, sau GIA, de la *Groupe Islamique Armé*, în franceză) concentrându-se pe „inamicul de departe” și devenind o grupare globală, ISIS și-a îndreptat atenția din nou pe plan local sau regional, către „inamicul de aproape”. După cum susțin în capitoul 14: „Inamicul de aproape” este regimul „apostat” din țările musulmane (cum

ar fi Egiptul, Iordania, Irakul, Libanul, Iranul și chiar secularele familii regale iordaniene ori saudite); „inamicul de depărtare” este puterea imperială care, se pare, susține această guvernare păgână, astăzi reprezentată de obicei de Statele Unite.

Mai important chiar, SI, spre deosebire de al-Qaida, a adoptat doctrina *takfiri* (cuvântul arab *takfir* înseamnă „a acuza alt musulman de apostazie”). Capitolul 4, „Ghidul utilizatorului”, cartografiază teritoriul și stabilește deosebirile între diferitele forme de islamism, făcând distincția între „jihadiștii care se abțin de la violențele împotriva altor musulmani și alte grupuri care nu au nicio constrângere în această privință și sunt denumite *takfiri*”.

Organizațiile *takfiri* îi consideră apostatați pe cei care încalcă interdicțiile Coranului. Acești musulmani devin adversari care pot fi transformați în sclavi, torturați și/sau uciși ca pe toți ceilalți „necredincioși”. Pentru *takfiri* ca Abu Zarqawi și cei din SI, a-ți rade barba, a vinde alcool sau droguri, a purta haine occidentale și a vota (chiar și un partid islamic ca Frăția Musulmană) sunt, cu toate, semne ale apostaziei, nu niște simple păcate, cum e înclinată al-Qaida să le considere. Desigur, pentru SI a fi șiiit este o apostazie, dar la fel este și a nu denunța un musulman care soarbe un strop de vin sau își înșală nevestele.

Atacurile din Franța ale grupării algeriene GIA au fost primele atacuri jihadiste pe pământ european întreprinse de o grupare europeană (vezi capitolul 1), deși GIA era un grup preocupat de „inamicul de aproape”. În Algeria a susținut doctrina *takfiri* împotriva tuturor musulmanilor care nu voiau să-i ucidă pe blestemații *kuffar* (necredincioși). Dacă te opuneai tacticilor nemiloase ale GIA, erai un apostat. După cum se va vedea în capitolul 10, al-Qaida acuza GIA că nu face distincția între apostazie și restul și sublinia: „Aceste diferențe încrâncenate și exagerate au fost cauza tensiunilor între tot mai însetații

de sânge membri ai GIA și susținătorii lor din Londra”, printre care se aflau și imami asociați cu al-Qaida.

O altă diferență crucială între SI și al-Qaida este că Statul Islamic crede că sfârșitul timpurilor este aproape. Ca alte secte milenariste, SI crede că apocalipsa ne bate la ușă și că a venit ceasul utopic să creăm condițiile pentru ca ea să se împlinească. Pentru chiliaștii evanghelici asta înseamnă reîntoarcerea evreilor în Țara Sfântă pentru a se converti la creștinism și a îndeplini astfel condițiile celei de-A doua veniri. Pentru *takfiri* apocalipsa cerea un califat și presupunea declanșarea unei ofensive jihadiste în țările non-musulmane în opoziție cu „jihadul apărării”, care doar apăra țările musulmane împotriva opresorilor (fie ei inamici de aproape sau de departe). Această ultimă formă de jihad a fost strategia al-Qaida. În vreme ce califatul era, pentru al-Qaida, un obiectiv strategic îndepărtat, pentru SI este operațional. Acesta e motivul pentru care pe 29 iunie 2014 (prima zi a sfintei luni musulmane a Ramadanului), emirul (comandantul) ISIL, Abu al-Baghdadi, s-a auto-proclamat „calif” – succesori al Profetului și dictator al noului Stat Islamic. El afirma: „toate emiratele, grupările, statele și organizațiile” sunt „nule (din punct de vedere legal și teologic) atunci când trupele Statului Islamic ajung în regiunea unde ele funcționează”. După cum observa Wood:

califatul și extinderea în regiunile învecinate sunt extrem de importante. Baghdadi a afirmat acest lucru aproape pe față: în noiembrie el le spunea agenților săi saudiți „să se ocupe la început de *rafida* (șiiții)... apoi de al-Sulul (susținătorii sunniți ai monarhiei saudite)... înainte de cruciați și de bazele lor”.

Spre deosebire de „jihadismul global” al-Qaida, Statul Islamic nu s-a concentrat pe lovituri în Occident, cu toate că a încurajat indivizi occidentali să efectueze astfel de atacuri din

proprie inițiativă. Cu alte cuvinte, „inamicul de aproape” și nu „inamicul de departe” este ținta principală a Statului Islamic.

Declararea unui califat are mai mult decât o semnificație strategică. După cum i-a spus lui Wood importantul susținător european al ISIL, londonezul Anjem Choudary de la al-Muhajiroun (Emigranții), grup jihadist despre care voi vorbi pe larg în capitolul 10:

Fără un califat, de exemplu, justițiarii individuali nu sunt obligați să amputeze mâna hoților surprinși asupra faptului. Dar odată creat un califat, intră în vigoare de îndată și această lege alături de un corpus uriaș de jurisprudență. În teorie, toți musulmanii sunt obligați să emigreze pe teritoriul unde califul aplică aceste legi.

Conform doctrinei *takfiri*, întemeierea unui califat legalizează sclavajul, concubinajul și crucificarea, toate practicate de Mahomed și predecesorii săi (*Salaf*).

În vreme ce toți jihadiștii salafiști ca bin Laden și al-Zawahiri doreau să se reîntoarcă în secolul al VII-lea, adică în epoca de aur a lui Mahomed, ei nu credeau că așa ceva depinde de puterile noastre. De aceea anumite porunci ale Coranului puteau fi amânate sau chiar modificate. Dar pentru SI, care trăiește în plină apocalipsă, venirea celui de-al optulea *Mahdi* sau Mesia (al-Baghdadi), Coranul în sine este interpretat literal cum fac cei care cred că Dumnezeu a creat pământul în șase zile acum opt mii de ani.

Propunându-și să întemeieze un califat, spre deosebire de al-Qaida, SI a recrutat nenumărați bărbați și femei direct în organizația sa, în armată și „stat”. Spre deosebire de al-Qaida, ISIS controlează teritorii, poate furniza servicii și infrastructură, și generează un miliard de dolari anual din taxele pe extracția petrolului și răpiri.

În capitolul 10 vom vedea cum organizația al-Muhajiroun din Londonistan nu doar predică și recrutează, dar stabilește totodată contacte pentru antrenarea recruților săi și a altora (ca de pildă atacatorii cu bombă din Londra) în Pakistan. Acum liderii al-Muhajiroun și-au proclamat dorința de a se asocia Statului Islamic și unii dintre membrii săi deja au făcut-o.

Vechiul

Dorința de a întemeia califatul nu este defel nouă. Capitolul 5 amintește atât califatele vechi, cât și pe cele recente, cum ar fi cel otoman. Capitolul 10 al cărții examinează predicatoarii extremiști londonezi și grupările ca Hizb-ut Tahrir (HT) și al-Muhajiroun, toate vorbind fără încetare despre visul întemeierii califatului.

HT i-a organizat pe învățăceii musulmani pentru „lupta politică neprecupețită pentru un califat în Marea Britanie”. Al-Muhajiroun „dorește reîntoarcerea la vremurile «califilor bine călăuziți» trimitând recruți britanici în Pakistan ca să se antreneze pentru jihad”. Misiunea lor era să organizeze o revoluție care să înlăture regimul pakistanez și să întemeieze califatul, dar acesta va duce deopotrivă și la jihad activ, atentate sinucigașe și acte teroriste în Marea Britanie (capitolul 10).

De asemenea, și greutățile mujahedinilor europeni de azi au ajuns la maturitate. Această carte este subintitulată: *Revolta tinerii generații*. Cercetarea mea nu a descoperit un singur profil al jihadistului european, ba dimpotrivă. Ei pot fi criminali, idealști, sărmani, privilegiați, cu studii neterminate sau absolvenți universitari, psihopați sau tipi sănătoși tun, foști dependenți de droguri sau abstinenți, bărbați sau femei. Pot veni din ghetou sau dintr-o suburbie bogată, pot fi născuți musulmani sau convertiți; se poate să fi călătorit și antrenat în Pakistan sau Siria, ori pur și simplu să fie inspirați de rețelele de socializare. Dar, ca și în

atacurile mai vechi din Europa, toți făptuitorii recentelor atacuri la fel de cunoscuți ca Jihadi John, călăul și tortionarul din înregistrările video ale Statului Islamic, erau și sunt postmigranți din a doua, chiar a treia generație de imigranți – născuți (sau aduși de mici) și educați în Europa. N-a fost niciunul din prima generație. Toți numeroșii mujahedini europeni – cu excepția, desigur, a convertiților – pe care-i portretizez și îi analizez în acest volum, fie ei din Belgia, Danemarca, Franța, Germania sau Olanda, aparțineau generației a doua. Este valabil nu doar pentru criminalii inspirați de Statul Islamic ci, de asemenea, și pentru autorii atacului din 2012 în Toulouse și pentru turcii germani care se antrenează în Pakistan pentru a pune la cale atacuri în țara unde locuiesc. (Doar atacurile cu bombă din Madrid au fost, în principal, opera primei generații de imigranți sau a unor vizitatori în trecere, și la fel Celula din Hamburg care a pilotat avioanele în atentatele din 11 septembrie.)

Eurojihadiștii sunt deseori, dar nu mereu, urmași ai muncitorilor migranți („muncitori vizitatori”) care au început să sosească la sfârșitul anilor 1950 în prospera Europă de Nord-Vest care avea atâta nevoie de forță de muncă (vezi capitolul 6). Urmașii lor au crescut în enclave sărăcicioase și s-au confruntat cu discriminarea socială, culturală și economică.

Spre deosebire de aceștia, mulți jihadiști teroriști care au vizat America sunt imigranți din prima generație sau vizitatori. A doua generație de musulmani americani provine, de regulă, din imigranți sosiți ca profesioniști calificați sau ca absolvenți de studii superioare. Ca și părinții lor, musulmanii americani câștigă venituri peste medie. Nu este valabil pentru somalezii veniți recent, dintre care mulți s-au alăturat mișcării Al-Shabaab care, după cum se spune, a jurat credință Statului Islamic.⁹

Ca regulă, postmigranții musulmani europeni încearcă să se distanțeze cultural de obiceiurile vechii țări a părinților lor. Făcând

aceasta, ei se poartă în mare măsură ca urmașii imigranților de pretutindeni, cum ar fi urmașii mexicanilor din America de azi care, ca predecesorii lor polonezi, italieni sau evrei, ezită să-și invite colegii de școală acasă pentru că ai lor nu vorbesc englezește. Acești postmigranți, spre deosebire de corespondenții lor musulmani din Europa, își caută de regulă o identitate și o soție în noua lor țară. Dar imigrația a căpătat demult un loc în idiomul cultural american, în vreme ce imigrația de masă din Europa este recentă și rămâne suspectă, intrând în coliziune cu etnicitatea care definește de regulă națiunile-stat ale regiunii.

David Cameron nici măcar nu a fost primul premier britanic care a constatat că „există persoane născute și crescute în această țară care nu se identifică în mod real cu Marea Britanie”.¹⁰ Dar în vremurile lui Cameron sunt mulți britanici non-musulmani nefericiți cu identitatea lor națională într-o perioadă de reducere a ajutoarelor sociale, de înghețare a salariilor și de nesiguranță în legătură cu apartenența la Uniunea Europeană și cu politicile de austeritate ca acelea ale lui Cameron și ale cancelarului german Angela Merkel. Câteva guverne europene au încercat să-i integreze pe musulmani, dar ascensiunea politicilor islamofobe și chiar neonaziste în Austria, Belgia, Franța, Finlanda, Germania, Grecia, Olanda, Ungaria, Suedia și Elveția (ca să nu pomenim de tragedia sângeroasă care a avut loc în 2013 în Norvegia) sugerează că aceste demersuri ar putea fi compromise în ceea ce s-ar putea transforma într-un *Kulturkampf* („război cultural”) european de secol XIX. Capitolul 6 descrie dificultățile produse de imigrarea în masă a musulmanilor în țările-gazdă (în principal comunitățile din clasa de jos se pot simți amenințate), dar și pentru imigranți și urmașii acestora.

Postmigranții musulmani europeni se confruntă cu un alt tip de ciocnire a culturilor sau civilizațiilor – valorile și așteptările pentru propriul cămin s-au format într-un sătuc premodern, dar

strada din fața casei este cotropită de droguri, secularizată și de o sexualitate scăpată de sub control. În afara casei unde dezvățul este *haram* („interzis”), postmigrantul musulman dă de tentații care-l eliberează de constrângerile sociale și ambiția economică, chiar în momentul în care economia se află în recesiune. Însă după-amiază el sau frații săi mai tineri merg la o *madrasa* frecventată doar de bărbați pentru a memora cioburi de Coran fără a înțelege o iotă. Dimineța frecventează o școală mixtă, adesea participând la ore obligatorii de educație sexuală. Părinții lui insistă, spunându-i că nu se poate sustrage obligației de a se căsători cu rustica lui verișoară din țara de origine (nefamiliarizată cu limba, obiceiurile și drepturile din noua societate). Surorii sale i s-ar putea ordona să-și acopere părul sau întreaga față, deși aceasta ar putea-o înstrăina de restul societății.

Către cine se întoarce neliniștitul tânăr musulman când aceste circumstanțe îi vor produce o criză de identitate? Cu siguranță nu către imamul familiei – importat din țara de origine, incapabil să vorbească noua limbă și considerat de tineri un ipocrit bombastic. Acei tineri resentimentari care ieri recurgeau la predicatorii salafiști expatriați pe care-i descriu în capitolul 10 se îmbulzesc azi nu doar să vadă filmele Statului Islamic, ci adesea pe teatrele de luptă de peste graniță. Ca și imamii radicali de ieri, care nu au dispărut defel, rețelele de socializare jihadiste pretind că impunerea căsătoriei cu o verișoară și alte obiceiuri de clan nu derivă din Coran. Ele sunt „superstițiile”, „ipocriziile” și „inovațiile” (*bid'a*) unui tip de islam compromis și eretic (vezi capitolele 8–11). Ei denunță credința populară a islamului tradițional – cu ritualurile sale de cântece și dansuri, moscheile sale bogat ornamentate, cu locurile sfinte (ca acelea distruse de talibani și, mai târziu, de Statul Islamic și de Boko Haram) și sfinții și oamenii săi îndumnezeiți (*pir-i* și *marabout-i*) care susțin că mediază între credincios și Allah. În schimb, atât salafiștii extremiști,

cât și *takfiri*-i promit alienatului postmigrant că poate să fie un om modern și, în egală măsură, cucernic. În mod straniu, acest fundamentalism este un fel de modernizare. El depinde numai și numai de o carte sfântă portabilă, și nu de locuri sfinte imobilizate într-o geografie, o credință mai accesibilă oamenilor cu carte de la oraș (vezi capitolul 11).

Acest fenomen amintește de Reforma din Europa secolului al XVI-lea, perioadă în care a apărut un alt tip de religie urbană, una care respingea la rândul ei „ipocrizia” și „corupția” clericală, medierea preoților și „inovații” ca ritualurile, indulgențele și sfinții, și milita pentru o credință nemediată, centrată pe o altă carte sfântă, acum tipărită în limba populară și portabilă. Este ceea ce a dus la două secole de războaie religioase în Europa și motivul pentru care susținerea unei „Reforme islamice” promovată de personaje ca Ayaan Hirsi Ali este atât de frivolă.¹¹

Tipuri de islam

Probabil cea mai stupidă gâlceavă în dezbaterile americane despre terorism este cea între liberali, care nu ar folosi în ruptul capului termenul de islamic pentru a-i descrie pe jihadiști, și neoconservatori care nu fac nicio deosebire în sânul islamismului și nici măcar în islam. Prefer să vorbesc fără ocolișuri, cu toate acestea a considera islamul (care pe vremea Evului întunecat european a conservat cultura europeană și a importat matematica și sistemul modern aritmetic din India) vinovat de jihadismul contemporan este nu doar intolerant și prostesc, dar și o nebunie strategică. Asemenea atitudini bigote ne fac să ne pierdem aliații, inclusiv pe musulmanii din Occident, chiar acum când avem mai mare nevoie de informatori.

Capitolul final (14) accentuează din nou pe „eterogenitatea” islamului și subliniază „că acesta este motivul pentru care în «Ghidul utilizatorului» [capitolul 4] am examinat mai multe

varietăți de islam: popular și fundamentalist; islamist, salafist și jihadist; islamism misionar, politic și jihadist; și jihadism național, global și *takfiri*". Capitolul 6 trasează evoluția jihadului modern din Arabia Saudită, Pakistan și Egipt.

Frăția Musulmană a fost una dintre sursele jihadismului, însă doar indirect. Islamul politic a descris pentru prima dată imaginea lumii pe care o caricaturizează acum jihadiștii: o lume musulmană subjucată de Occident și un islam corupt de această cultură. Dar Frăția a adoptat modernitatea și democrația și respinge jihadul violent, cu excepția celui din „teritoriile ocupate”, cum ar fi „Palestina ocupată” și Afghanistanul sovietic.

Cum spuneam în capitolul 6:

În vreme ce jihadiștii terorizează guvernele și turiștii în lumea arabă, Frăția capătă influență cu ajutorul *da'wa*, adică predicând. Dar guvernele seculare represive din Egipt și Siria i-au suprimat și pe islamiștii pașnici și pe cei violenți deopotrivă. Militanții au fugit, uneori, în Europa însă, deseori, în cazul Fraților Musulmani, în Arabia Saudită... Însă alianța dintre wahhabiți și Frăție a ajuns în scurtă vreme la ananghie.

Contractul social de secol XVIII între tribul saudit și secta wahhabită stipula că imamii le vor interzice credincioșilor să facă politică, obligându-i să le fie loiali regilor saudiți. Însă islamiștii nu erau dispuși să renunțe printr-o simplă schimbare de adresă la orientarea care-i definea. Către sfârșitul anilor 1970, semințele activismului politic semănate de exilații Frăției au început să dea roade printre wahhabiți, atât de tăcuți de-a lungul istoriei. Ca și alte regimuri arabe hărțuite de militanți, saudiții i-au trimis uneori cu forța pe disidenți să poarte jihadul peste graniță. Abdullah Azzam, lider al contingentului arab din Afghanistan, mentor al lui Osama bin Laden, prezintă binecuvântarea veteranului cleric saudit Abdel Aziz Bin în broșura care

reprezintă strigătul său de bătaie, „Apărarea pământurilor musulmane”. Campania sa aduna foști chietști apolitici care băteau zgomotos toba. Și ecurile acesteia vor răsuna până departe.

În anii 1970, stăpâni pe comoara de petrol a OPEC, saudiții finanțau deja moschei, centre culturale, edituri, filme și conferințe peste tot în Orientul Mijlociu, Africa de Nord, Asia Centrală și, deopotrivă, în Europa. Aceeași doctrină wahhabită, redenumită acum „salafism”, care reprezenta „înțelepciunea” tradițională în Arabia Saudită, „va înlesni extremismul violent în enclavele europene ale musulmanilor din generația a doua” (capitolul 5). Acestea au fost bombele cu ceas plantate de jihadismul salafist care au explodat în Asia Centrală către sfârșitul anilor 1970, au lovit Algeria în anii 1980, Europa în anii 1990 și Statele Unite, Orientul Mijlociu și Africa în secolul XXI.

Fitna

Am prezentat mai sus detalii ale unui tablou mult mai vast. Nu vom vorbi cu adevărat despre *fitna* sau războiul civil dintre sunniți și šiiti în paginile acestui volum pentru că în imensă majoritate jihadiștii europeni sunt sunniți. Este, prin urmare, obligatoriu să descriu acest război în cele ce urmează pentru că este cel care domină teatrul de luptă musulman.

Paradigma în care s-a încadrat intervenția americană din 2003 în Irak nu presupunea declanșarea luptelor sectare în acea regiune. Armata înlătura un dictator care, se presupunea, fabrica arme de distrugere în masă. Se aștepta ca irakienii să-i întâmpine pe militarii Statelor Unite ca pe niște eliberatori, așa cum au făcut-o parizienii în 1944.

Această analogie sau paradigmă a democrației nu era cu totul neverosimilă. Saddam Hussein a fost un tiran, iar Statele Unite au câștigat războaie mondiale, fierbinți sau reci, duse împotriva

totalitarilor imperialiști (și-l respinseseră cu puțin înainte pe Saddam de la granița cu Arabia Saudită). Statele Unite au considerat că Irakul (și Afghanistanul), ca și, înainte vreme, Europa Răsăriteană, se vor îndrepta în pași de vals către democrație (deși nu fără ceva „șoc și groază” din partea americanilor). Am purtat ultimul război, așa cum o fac deseori comandanții perdanți.

Analogiile istorice nu sunt cu totul lipsite de fundament. „Oamenilor trebuie mai adesea să le reamintești ceva decât să-i informezi”, observa înțeleptul iluminist Samuel Johnson. Dar ce incendiază Orientul Mijlociu azi nu este rezistența la totalitarism, ci un conflict religios, „o ciocnire a civilizațiilor”, ca să folosesc acest termen incorect politic. Ciocnirea de azi a fost inițiată nu de tiranii imperialiști, ci de războinicii religioși, finanțați și înarmați de sectele locale, de state, dinastii și puteri externe. Acest mozaic de războaie prin intermediari, naționale, dinastice și sectare seamănă straniu cu Războiul de Treizeci de Ani din Europa, punctul culminant al unei *fitna* creștine care dura deja un secol (vezi capitolul 14).

Masacrul din 1618–1648 era mai degrabă apogeul unui conflict care începuse în 1517, cu revolta lui Martin Luther. Contrareformiștii i-au atacat pe lutherani, anabapțiști, calviști, prezbiterieni etc. Acele secte protestante au primit ajutor din partea monarhilor care voiau să conducă fără amestecul Bisericii. Contrareforma a mobilizat Vaticanul, monarhiile catolice și Sfântul Imperiu Roman (despre care Voltaire spunea cu o ironie care s-a păstrat în istorie că nu era „nici Sfânt, nici Roman, nici Imperiu”). Următorul veac și jumătate a fost presărat cu masacre făcute nu în numele lui Allah, ci al lui Hristos. Războiul de Treizeci de Ani a fost punctul culminant și deznodământul întinsei perioade de teroare și tortură: incendieri, vânători de vrăjitoare și decapitări; foamete, boli, faliment, sărăcie și moarte la dimensiuni apocaliptice.

Sucesiunea Profetului Mahomed a declanșat prima *fitna* islamică, care a scindat Islamul în două secte rivale: majoritatea sunnită (acum în mare măsură arabă) și minoritatea șiiită (acum predominant persană). Deși ambele facțiuni au atins un nivel de civilizație extrem de avansat, adversitatea lor sectară continuă să mocnească.

Fitna din zilele noastre s-a declanșat în 1979, când două evenimente extrem de diferite au adus islamul radical pe scena mondială. La începutul aceluiași an, ayatollahul Khomeini a preluat puterea în Iran, a instaurat un regim șiiit, amenințând hegemonia islamică a sunniților din Arabia Saudită. La sfârșitul aceluiași an, armata sovietică invadatoare a instaurat un guvern marxist „păgân” în Afghanistan. Pentru dinastia saudită a fost de parcă i s-ar fi împlinit rugăciunile. Ca multe alte regimuri arabe, regatul saudit și-a exportat contestatarii să poarte jihadul împotriva sovieticilor, infidelilor persani și Frăției Musulmane (vezi capitolul 5).

Deși Războiul de Treizeci de Ani a fost însuflețit de credință, părea a fi o luptă între dinastii, declanșându-se atunci când sectele protestante au pus la încercare suveranitatea habsburgică din ceea ce era pe atunci Boemia. Principii germani, care-și doreau să guverneze fără interferența Vaticanului, i-au părăsit pe Habsburgi. Acea dinastie conducea statele catolice; iar monarhii scandinavi și germani pe protestanți. Nu multă vreme după aceea, dinastia catolică de Bourbon din Franța s-a alăturat protestanților, temându-se că va fi înconjurată de Imperiul Habsburgilor. Dar, alături de secte și dinastii, în timpul Războiului de Treizeci de Ani s-au ciocnit state-națiune, inclusiv Spania, Franța, Suedia, Danemarca, Italia, Polonia, Ungaria și Republica Olandei. La fel azi, în Orientul Mijlociu se luptă, pe lângă secte și dinastii, statele-națiune, deseori înarmate și finanțate de puteri din afară, cum ar fi Rusia și, mai pe ascuns, Statele Unite.

Irakul este Boemia Orientului Mijlociu. Acolo intermediarii persanilor și rușilor se luptă cu intermediarii saudiților și ai altor țări din Golf. Armatele siriană și irakiană s-au mobilizat alături de milițiile šiite pentru a lupta împotriva Statului Islamic, o armată sunnită comandată adesea de ofițeri din armata lui Saddam Hussein, desființată prostește de ocupanții americani și înarmată cu armele americane abandonate de legiunile de fugari ale lui Nouri al-Maliki, deplorabilul nostru vasal.

Această combustie de ură religioasă, interese dinastice, ambiții naționale și războaie purtate prin intermediari sugerează că dihononia din Orientul Mijlociu este la fel de infecțioasă ca aceea din Europa creștină – și la fel de duplicitară. Pe atunci calviniștii s-au confruntat cu luteranii, iar Bourbonii catolici francezi s-au alăturat protestanților împotriva catolicilor Habsburgi. Azi, Arabia Saudită, Qatarul și Turcia sunt prinse într-un război rece intra-sunnit, finanțându-și surogatele de pe câmpurile de luptă din Orientul Mijlociu. Prin ideologii jihadului din Siria și Yemen, al-Qaida se luptă cu sufletul său pereche, Statul Islamic, iar statele din Golf umplu de ocări SI dimineța și îl finanțează noaptea.¹²

Administrații americane succesive au adoptat un plan greșit de joc, schimbând regulile pe teren de mai multe ori în timpul jocului, dar trimițând rareori mingea în terenul advers. Am armat Irakul lui Saddam împotriva Iranului; am răsturnat ordinea din Irak, întărind astfel Iranul. După atentatele din 11 septembrie, care nu doar că au fost efectuate de cetățeni saudiți dar, de asemenea, după cum s-a confirmat de curând, au fost finanțate de membri ai Casei Regale saudite, am afirmat parteneriatul cu regatul lor și am invadat Irakul lui Saddam care nu a avut niciun rol în atentatele din 11 septembrie. Am declarat că „Assad trebuie să plece”, dar acum am conceput o nefirească alianță a țărilor sunnite împotriva principalului inamic

al lui Assad: Statul Islamic sunnit. Importante familii saudite și din zona Golfului finanțează Statul Islamic, însă noi ne prefacem că șefii lor sunniți sunt înrolați alături de noi ca aliați împotriva SI, de parcă nu Iranul șiit ar fi principalul său adversar.

Ce e de făcut?

Această *fitna* durează deja de mai bine de 30 de ani și ar putea dura dincolo de acest veac. Astfel că avem nevoie de o strategie coerentă pe termen lung pentru a preîntâmpina risipa continuă de vieți, trupuri și minți ale soldaților noștri „voluntari”, împotmoliți, divizați și distrași de un conflict pe care nu-l putem rezolva.

În februarie 2015, cele mai multe canale de televiziune americane refuzau să transmită un video SI care arăta cum un pilot iordanian era ars de viu. Clipurile video ale incendiierilor și decapitărilor sunt arme de război asimetrice – concepute pentru a recruta și a provoca. Legiuitorii occidentali ar trebui să le considere ca atare și să conceapă reglementări pentru a reduce colaborarea presei senzaționaliste cu această strategie SI. Ar putea fi o componentă a unei „reformе” a presei, care pe lungimile de undă rezervate publicului ar furniza informații cuprinzătoare, solide, clare și creative în loc să fredoneze refrenul tabloidelor saturate cu un singur subiect. Politicienii și comentatorii noștri s-ar putea feri să numească acest conflict esențialmente regional „o amenințare la adresa libertății noastre” (observând că SI se concentrează pe „inamicul de aproape”) și să descurajeze islamofobia reflexivă prin clarificarea diferențelor dintre islam, islamism și jihadul violent.

Trebuie să amintim umili că jihadiștii islamici nu sunt primii războinici sfinți, recitind Cartea lui Iosua Navi, amintind de cruciade și de cucerirea catolică a Americii Latine sau, dacă nu ne ajută memoria, să reamintim atrocitățile sectare din Irlanda de Nord. Ne trebuie ajutorul musulmanilor pentru a identifica

„haitele de lupi” ai Statului Islamic. Adevărul e că serviciile de securitate și supraveghere ar trebui să se concentreze mult mai rezonabil și mai restrâns pe jihadiștii occidentali reveniți acasă și pe cei care vor să devină jihadiști, în loc să terorizeze cetățenii făcându-i să creadă că trăiesc urmăriți de „Big Brother”.

„Statul Islamic” se va dovedi că este, ca să ne facem ecoul lui Voltaire, „nici islamic și nici stat”. Cu toate acestea, în momentul în care această carte ajunge la cititorii ei, vom fi cheltuit trei miliarde de dolari în lupta cu SI, risipind așadar nouă milioane de dolari pe zi.¹³ Terorismul nu a reprezentat niciodată o amenințare existențială pentru o țară atât de puternică precum Statele Unite. Ca urmare a ghinioanelor noastre, Iranul antisionist este acum mai puternic.

Interesele americane nu vor fi slujite de intervenționism sau izolaționism. Există o altă cale pe care s-o apucăm, o altă lecție a Războiului de Treizeci de Ani. În vreme ce armatele continentale ale Europei se încheștau în lupte haotice sau fugeau, Marea Britanie ținea butoaiile cu praf de pușcă la îndemână. Regina Elisabeta se va abține cu înțelepciune să-și sacrifice supușii pe tocătorul continental. În schimb, ea a declanșat o politică de „construcție națională” acasă și de „arbitraj din larg”*, una respectată de liderii britanici care-o vor urma, fie regi de drept divin, monarhi constituționali, lorzi protectori sau prim-miniștri. Marea Britanie a împiedicat orice putere, fie ea Franța Bourbonilor sau Spania habsburgică, să controleze Europa continentală. Pentru a menține această balanță de putere,

* În original *Offshore balancing* – concept strategic folosit în analizele de politică internațională. Descrie o strategie în care o mare putere se folosește de puterile regionale pentru a controla potențiala ascensiune a unor puteri ostile, oferind deopotrivă posibilitatea controlului fără costisitoare desfășurări militare în regiune (n.tr.).

englezii au creat alianțe cu Olanda, Suedia, Portugalia și chiar cu Imperiul Otoman. Anglia și-a debarcat rareori trupele pe continent, dar și-a finanțat aliații și s-a folosit de diplomație.

„Arbitrajul din larg” a creat condițiile inovațiilor științifice, financiare, agronomice, industriale și militare britanice. În spatele noii flote regale, națiunea insulară a devenit cea mai mare putere mondială, puternică și suficient de flexibilă pentru a contrabalansa belicoșii rivali europeni vreme de secole.

Când Războiul de Treizeci de Ani s-a stins în cele din urmă din pricina epuizării reciproce, știința modernă și Iluminismul au declanșat progresul tehnologic, comercial, filosofic și politic – de la inovațiile fără precedent ale Occidentului, la Constituția americană. De la sfârșitul secolului al XVII-lea până în secolul al XIX-lea, „arbitrajul din larg” al Marii Britanii a orchestrat „un cadrul maiestuos”. Marile state au schimbat regulat partenerii într-un dans diplomatic care a menținut balanța de puteri în Europa, descurajând hegemonia regională. „Arbitrajul din larg” al Marii Britanii i-a permis acesteia să stea la originea revoluției industriale și să stăpânească mărele.

„Arbitrajul din larg” nu înseamnă lipsa de angajament. Poate presupune intervenții ocazionale pe teren solid. Interesul nostru este ca această *fitna* să nu ducă la nicio hegemonie. Atât dinastiile sectare, cât și intermediarii acestora trebuie ținuti sub control, uneori asmuțindu-i pe unii contra celorlalți. De pildă, negocierea unui acord nuclear cu Iranul pentru a reduce suspiciunile reciproce ne-ar putea oferi influență ca arbitru regional.

Însă excepționaliștii americani resping disprețuitori arbitrajul din larg în favoarea „indispensabilelor” intervenții împotriva „totalitarilor” și „teroriștilor”. Într-o zi teroristul/tiran este Osama, apoi Saddam, a doua zi Assad, următoarea al-Baghdadi. Între timp, observatorii, chimiștii și doctorii au susținut că Statul Islamic a folosit iperită în Siria, sugerând încotro duce lărgirea

teatrului de confruntare sunnito-șiiit: nu doar la viol, jafuri, răpiri în masă, decapitări și masacre, ci și la război chimic.

Nu am dansat oarece cadrul maiestuos, ci doar o scâlâmbăială cacofonică – în care ne-am concentrat pe intruziunea noastră nedorită și am obținut doar ostatici occidentali decapitați. Am transformat cea mai puternică națiune a lumii într-un Don Quijote halucinant, însângerat, deteriorat, ranchiunos și distrus. Exceptând, desigur, faptul că monștrii noștri sunt reali.

Henry Kissinger* recunoștea de curând: „Dacă aș fi știut atunci tot ce știiu acum, probabil că nu aș fi susținut [invadarea Irakului].” Ce nu știa, a mai spus el, era „amplerea clivajului dintre șiiți și sunniți”.¹⁴ Puțini republicani sunt mai antiintervenționiști (anti-„Wilsonieni”**) decât decanul realiștilor politicii externe americane. Înainte de invazie, niciun *outsider* nu a fost mai curtat sau mai bine informat. Așa că nu prea putem spune că reputatul strateg american era singur în ignoranța sa. Această ignoranță a fost confirmată de un sondaj din 2006 care arăta că unii membri ai comisiilor congresionale de politică externă nu puteau face diferența între Hezbollahul șiiit și al-Qaida sunnită.¹⁵

Obsesia noastră confuză pentru Orientul Mijlociu a ascuns un pericol potențial infinit mai mare. Susținută de cheltuieli militare în creștere constantă, China are acum pretenții aeriene, maritime și teritoriale de la aproape toți vecinii ei. Aceștia se înarmează frenetic.¹⁶ Hackerii chinezi au colectat datele a circa 4 milioane de angajați guvernamentali americani.¹⁷ Michael Pillsbury a dovedit recent că China își consideră marșul către

* Henry Kissinger (n. 1923), om politic, fost Secretar de Stat al Statelor Unite și consilier pe probleme de securitate națională. În anul 1973 primește Premiul Nobel pentru Pace (n.red.).

** Aluzie la Charles Nesbitt Wilson (1933–2010), ofițer naval al Marinei SUA și politician texan, adept al susținerii mujahedinilor afghani în lupta împotriva trupelor de invazie sovietice (n.tr.).

hegemonie ca pe un „maraton”.¹⁸ În aprilie 2015, președintele Xi Jinping a anunțat construcția unei conducte și a unui culoar feroviar/rutier pentru petrol către portul Gwadar din Pakistan. Mulți observatori ai Chinei consideră că acest nou „Drum al mătăsii” nu este altceva decât o etapă a unui „lung marș” care străbate Euroasia. Alfred McCoy, distinsul istoric de la Universitatea din Wisconsin, susține că edificarea unei rețele complexe de căi ferate și conducte de mare viteză și mare capacitate este o parte a planului Beijingului de a converti Eurasia într-o singură zonă economică și strategică „întinzându-se 10 500 de kilometri, de la Shanghai la Madrid”. McCoy (care numai belicos nu e¹⁹) afirmă că Beijingul intenționează să transfere puterea geopolitică departe de periferia maritimă, multă vreme dominată de flota militară a Statelor Unite.²⁰ Politica actuală a Chinei de doi pași înainte, unul înapoi, sugerează că presupusul „război prelungit” (după cum îl numea Mao), dacă va fi pus în practică, va fi subtil și înșelător – în contrast cu războaiele pe care le-am cercetat. Ne putem angaja în două conflicte care amenință să dureze decenii?

În capitolul 19 din *Don Quijote*, închipuitul cavaler rătăcitor și pragmaticul său scutier zăresc doi mari nori de praf întunecând orizontul. Cavalerul crede că vede ciocnindu-se oștirile creștină și musulmană. Îndreptându-se într-acolo, Sancho Panza, realistul pragmatic, își dă seama de îndată că norii din depărtare nu sunt decât niște turme de oi. Însă Omul din La Mancha se năpustește în mijlocul lor și măcelărește câteva oi înainte ca ciobanii „musulmani” să-i spargă dinții. Încăpățânatul Don Quijote insistă că un vrăjitor a transformat armatele în oi pentru a se pune în calea cavalerității sale încercări. Cervantes își bate joc nu doar de romanele cavaleriști populare din vremea sa, dar și de scolastici care se străduiau ca, în ciuda descoperirilor făcute de Copernic, Kepler și Galileo, să păstreze neschimbată viziunea

lor învechită despre lume. La publicarea lui *Don Quijote*, Spania purta războaie religioase nu doar împotriva musulmanilor otomani, ci și împotriva protestanților. Donii noștri nebuni își apără și ei prejudecățile catastrofale și insistă punând la cale misiuni cavalești pentru a-i face praf pe „răufăcătorii” de peste tot. Don Quijote nu a reușit să-și facă rău decât sieși și credinciosului său scutier; paladinii de azi ne periclitează viitorul.

Winston Churchill a afirmat, zice-se: „Americani fac mereu ce trebuie doar după ce încearcă toate celelalte posibilități.” Cei care-l invocă obsesiv pe Churchill în ziua de azi „au încercat toate celelalte posibilități”. Stă în puterea președinților noștri de acum și din viitor să confirme spusele lui Churchill făcând „ce trebuie”.

Astfel că, pentru a combate jihadismul în Europa, Orientul Mijlociu sau în Statele Unite, nu avem nevoie doar de informatori, informații, supraveghere și conștiință istorică, ci și de o cumpătată și fermă viziune de ansamblu. Liderii occidentali ar trebui să lămurească această *fitna*, acest lung război între secte și dinastii. Statele Unite ar trebui să spună că țelul nostru este pacea sau cel puțin echilibrul și că-și vor exercita influența pentru aceasta. De exemplu, după negocierea unui acord nuclear, Statele Unite ar trebui să încerce să normalizeze relațiile cu Iranul și să înceteze să le mai cânte în strună oligarhilor salafiști care nu-i finanțează doar pe jihadiști, dar și încălcările drepturilor omului înfăptuite de cei mai noi și mai răi despoți egipteni.

Alarmati de jihadiștii globali? Sanționați entitățile care facilitează finanțarea teroriștilor, convingeți-i pe aliați să nu mai plătească răscumpărările cerute de răpitori și, când este nevoie, trimiteți pe teren mici forțe contrateroriste (cum a cerut vicepreședintele Joe Biden pentru Afghanistan în 2009), cerceți pentru atacuri precise cu dronele și chiar rachete de croazieră de pe portavioanele din larg pentru a le distruge taberele de antrenament. Pedepsiți jihadiștii globali, nu islamiștii politici.

Ar trebui să acoperim necesarul de energie cu gaze naturale, energie eoliană, solară și chiar nucleară. Întoarceți-vă privirea către Asia. Nu împingeți Rusia în brațele Chinei. Rămâneți puternici, dar fiți înțelepți.

11 septembrie

Această carte a fost inspirată de întrebările provocate de atentatele din 11 septembrie 2001. Ea își propune să ofere răspunsuri informate, echilibrate și cuprinzătoare întrebărilor puse atunci și rămase adesea fără răspuns. Controversele noastre au devenit, în schimb, polarizate și obtuze, ca o turmă de cămile care stau cu capul în nisip și îl ridică din când în când pentru a mugi una la cealaltă. Cartea oferă răspunsurile decisive la întrebarea fundamentală „De ce ne urăsc?” cu detalii intense (vezi capitolul 11). Pătrundem în mintea jihadiștilor europeni care și-au plănuit fără îndoială atrocitățile în parte pentru că erau imigranți musulmani alienați, dar, de asemenea, pentru că erau îndoctrinați cu „metanarațiunea” jihadistă (capitolul 5). Acest volum schițează geneza și evoluția acestui discurs justificativ, care desigur nu derivă din Europa, ci din Orientul Mijlociu, Africa de Nord și Pakistan (capitolul 5) – și arată care era structura acestuia înainte și după 11 septembrie (capitolul 10). Și, după câte știu, este singura lucrare care combină studiul avansat în trei dintre cele mai relevante domenii: radicalizarea, imigrația și islamismul. (Pentru a comenta această carte, intrați, vă rog, pe adresa de internet <http://rsleiken.net>.)

A doua problemă generală legată de 11 septembrie tratată în amănunt este cea a „musulmanilor moderați”. Cititorul va învăța să distingă islamul tradițional (moderat) nu doar de islamul fundamentalist și de cel jihadist, ci și de islamul politic, de salafism și de doctrina *takfiri*. Aceste fine distincții

fundamentale ar putea începe să destrame confuzia legată de radicalizarea musulmanilor occidentali.

În al treilea rând, cartea oferă o respingere înțelegătoare, dar definitivă, atât a viziunii neoconservatoare în ceea ce privește islamismul, cea care a determinat mare parte din reacția față de atentatele din 11 septembrie, dar și a autoflagelării corecte politic și a reflexivei neîncrederi libertariene față de acțiunile guvernului. Această ediție se încheie cu următoarea observație:

Nuanța, specificitatea și complexitatea sunt socotite niște *outsider-i* într-o cultură politică recompensând partizanatul, o presă care reduce subiecte complexe la „clipuri” audio, care favorizează mai curând ratingul și opiniile de grup decât investigația și faptele, un mediu universitar care face negoț cu ceea ce numește „teorie”, de regulă cu termeni solipsiști ininteligibili sau plictisitori pentru cititorul mediu neinițiat în subiect; fundații cu agende partizane secrete care tind să genereze un univers de *think tank*-uri unde politica adesea precede sau chiar exclude cercetarea. După cum se spune, unul dintre rezultatele de politică externă este că Statele Unite s-au împotmolit în intervenții și „contrainsurgente” inutile, ba chiar contraproductive mai bine de un deceniu. Așa că te rog, iubite cititorule, „servește la pachet” o minte și un spirit dedicate analizei răbdătoare și concrete, condiție esențială pentru politică și acțiune.

Avem motive să credem că administrația Obama a deschis drumul în această direcție. Sper că această prefață și ediția revizuită a cărții vor adăuga o perspectivă și mai nuanțată în această direcție.

ROBERT S. LEIKEN
Washington, D.C.

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte</i> de Ion M. Ioniță	5
<i>Prefață</i>	11
<i>Prolog</i>	43

PARTEA ÎNTÂI

ÎN FRANȚA	53
Capitolul 1 – <i>Primii musulmani furioși ai Europei</i>	55
Capitolul 2 – <i>O intifada franceză?</i>	74
Capitolul 3 – <i>O revoltă franceză</i>	100

PARTEA A DOUA

CĂLĂUZA RĂTĂCIȚILOR	131
Capitolul 4 – <i>Ghidul utilizatorului</i>	133
Capitolul 5 – <i>Exteriorul</i>	155
Capitolul 6 – <i>Nedoriiții</i>	174
Capitolul 7 – <i>Unghiuri de agregare</i>	191

PARTEA A TREIA

ÎN MAREA BRITANIE	205
Capitolul 8 – <i>Orașe-fantomă</i>	207
Capitolul 9 – <i>Verișori</i>	238
Capitolul 10 – <i>Lorzii din Londonistan</i>	255
Capitolul 11 – <i>Viața și iubirile unui terorist</i>	306

PARTEA A PATRA

ÎN GERMANIA.....	345
Capitolul 12 – <i>Vara fierbinte a Germaniei</i>	347
Capitolul 13 – <i>Tinerii turci ai Germaniei</i>	372

PARTEA A CINCEA

FINAL.....	401
Capitolul 14 – <i>Chipuri pe covor</i>	403

<i>Note</i>	417
<i>Glosar</i>	503
<i>Mulțumiri</i>	511
<i>Index</i>	515